

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiae S. Thomae Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romae, 1619

De iniustita iudicis in iudicando. Qu[a]est. 67.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38762

Ad secundum dicendum, quòd homines sensibili-
bus inhærentes, magis gloriantur de virtute exteriori,
quæ manifestatur in rapina, quàm de virtute interiori,
quæ tollitur per peccatum. Et ideo minus verecundantur
de rapina, quàm de furto.

Ad tertium dicendum, quòd licet pluribus possit noceri per fur-
tum, quàm per rapinam: tamen grauiora nocementa
possunt inferri per rapinam, quàm per fur-
tum. Vnde etiam ex hoc rapina est detestabilior.

QVÆST. LXVII.

De oppositis vitijs commutatiue iustitiæ: et primò de iniustitia iudicis, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de vitijs oppositis commutatiue iustitiæ, quæ consistit in verbis, quibus læditur proximus. Et primò de his quæ pertinent ad iudicium: secundò, de nocementis verborum quæ fiunt extra iudicium.

¶ Circa primum quinque consideranda occurrunt. Primò, quidem, de iniustitia iudicis in iudicando. Secundo, de iniustitia accusatoris in accusando. Tertio, de iniustitia ex parte rei in sua defensione. Quarto, de iniustitia testis in testificando. Quinto, de iniustitia aduocati in patrocinando.

¶ Circa primum quærentur quatuor.

- ¶ Primo, vtrum aliquis possit iuste iudicare eum qui non est sibi subditus?
- ¶ Secundo, vtrum liceat iudici iudicare contra veritatem quam nouit, propter ea quæ sibi proponuntur?
- ¶ Tertio, vtrum iudex possit aliquem iuste condemnare non accusatum?
- ¶ Quarto, vtrum licitè possit pœnam relaxare?

Vtrum quis possit iuste iudicare eum, qui non est sibi subiectus ?

AD primum sic proceditur. Videtur, quod aliquis possit iuste iudicare eum, qui non est sibi subditus. Dicitur enim Dan. 13. quod Daniel seniores de falso testimonio conuictos, suo iudico condemnauit. Sed illi seniores non erant subditi Danieli, quinimo ipsi erant iudices populi. Ergo aliquis potest licite iudicare sibi non subditum.

377
*sup. q. 60.
a. 6. Et 4.
d. 17. q. 3
a. 2. q. 4.
Et d. 48.
q. 1. ar. 2.
cor.*

¶ 2 Præterea, Christus non erat alicuius hominis subditus, quinimo ipse erat rex regum, & dominus dominantium. Sed ipse exhibuit se iudicio hominis. Ergo videtur quod aliquis licite possit iudicare aliquem, qui non est subditus eius.

¶ 3 Præterea, secundum iura quilibet sortitur forum secundum rationem delicti. Sed quandoque ille qui delinquit, non est subditus eius, ad quem pertinet forum illius loci: puta cum alterius est diocesis, vel cum est exemptus. Ergo videtur quod aliquis possit iudicare eum, qui non est sibi subditus.

*l. extra
serritor.
ff. de iuri.
om. iud.*

SED contra est, quod * Gregor. dicit super illud Deuter. 23. Si intraueris segetem, &c. Falcem iudicij mittere non potest in eam rem, quæ alteri videtur esse commissa.

*Refertur
6. q. 3. c.
Scriptum
est.*

RESPONDEO dicendum, quod sententia iudicis est quasi quædam particularis lex in aliquo particulari facto. Et ideo sicut lex generalis debet habere vim coactiuam, ut patet per * Philosophum in 10. Ethic. ita etiam & sententia iudicis debet habere vim coactiuam, per quam constringatur vtraque pars ad seruandam sententiam iudicis: alioquin iudicium non esset efficax. Potestatem autem coactiuam non habet licite in rebus humanis, nisi ille, qui fungitur publica potestate. Et qui ea funguntur, superiores reputantur respectu eorum, in quos sicut in subditos potestatem accipiunt, siue habeant ordinariam, siue per commissionem.

*lib. 10. c.
ult. 50. 5.*

Et ideo manifestum est quòd nullus potest iudicare aliquem, nisi sit aliquo modo subditus eius vel per commissionem, vel per potestatem ordinariam.

Ad primum ergo dicendum, quòd Daniel accepit potestatem ad iudicandum illos seniores, quasi commissam ex instinctu diuino. Quod signatur per hoc, quod ibidem dicitur, Quòd suscitauit Dominus spiritum pueri iunioris.

Ad secundum dicendum, quòd in rebus humanis aliqui propria sponte possunt se subijcere aliorum iudicio, quamuis non sunt eis superiores: sicut pater in his, qui compromittunt in aliquos arbitros. Et inde est quod necesse est arbitrium pœna vallari: quia arbitri qui non sunt superiores, non habent de se plenam potestatem coercendi. Sic ergo & Christus propria sponte, humano iudicio se subdidit: sicut etiam & * Leo Papa se iudicio Imperatoris subdidit.

2. q. 7. c.
nos se in
competen-
ter.

Ad tertium dicendum, quòd Episcopus in cuius diœcesi aliquis delinquit, efficitur superior eius, ratione delicti, etiam si sit exemptus, nisi forte delinquat in re aliqua exempta, puta in administratione bonorum alicuius monasterij exempti. Sed si aliquis exemptus committat furtum, vel homicidium, vel aliquid huiusmodi, potest per ordinarium iuste condemnari.

ARTIC. II.

Vtrum iudici liceat iudicare cõtra veritatem, quam nouit, propter ea quæ in contrarium proponuntur?

378

sup. q. 64.
a. 6. ad 3
Et 4 d. 27
q. 1. a. 2.
q. 4 ad 2.
q. 3. Et
quo. 5. a.
15. ad 1.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd iudici non liceat iudicare contra veritatem, quam nouit, propter ea quæ in contrarium proponuntur. Dicitur enim Deuter. 17. Venies ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quærelque ab eis qui iudicabunt tibi, iudicij veritatem. Sed quandoque aliqua proponuntur contra veritatem, sicut cum aliquid per falsos testes probatur. Ergo

Ergo non licet iudici iudicare secundum ea quæ proponuntur & probantur contra veritatem, quam ipse nouit.

¶ 2 Præterea, Homo in iudicâo debet diuino iudicio conformari: quia Dei iudicium est, vt dicitur Deut. 1. Sed iudicium Dei est secundû veritatē, vt dicitur Rom. 2. Et Isâ. 11. prædicitur de Christo, Nō secundum visionem oculorū iudicabit, neque secundū auditum aurîū arguet: sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ. Ergo iudex non debet secundum ea quæ coram ipso probantur, sententiam ferre contra ea quæ ipse nouit.

¶ 3 Præterea, Idcirco in iudicio probationes requiruntur, vt fides fiat iudici de rei veritate. Vnde in his quæ sunt notoria, non requiritur iudicialis ordo, secundum illud 1. ad Tim. 5. Quorundam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudiciū. Si ergo iudex per se cognoscat veritatem, non debet attendere ad ea quæ probantur, sed sententiam ferre secundum veritatem, quam nouit.

¶ 4 Præterea, Nomen conscientie importat applicationem scientie ad aliquid agibile, vt in 1. * habitum est. Sed facere contra scientiam est peccatum. Ergo iudex peccat, si sententiam ferat secundum alia contra conscientiam veritatis, quam habet.

SED contra est, quod † Aug dicit super Psalmeriū, Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, sed secundum leges & iura pronuntiat. Sed hoc est iudicare secundum ea, quæ in iudicio proponuntur & probantur. Ergo iudex debet secundum huiusmodi iudicare, & non secundum proprium arbitrium.

RESPONDEO dicendum, q̄ sicut * dictum est, iudicare pertinet ad iudicem, secundum quod fungitur publica potestate. Et ideo informari debet in iudicando, non secundum id quod ipse nouit tanquam priuata persona, sed secundum id quod sibi innotescit tanquam personæ publicæ. Hoc autem innotescit sibi & ia communi & in particulari: in com-

K 4 muni

1. p. q. 79
ar. 13.

Amb. in
Psal. 118

serm. 20.
ver 4. an
te med. t.

4. Aug.
de ver. re
lig. c. 31.
to. 1.

a. præ et
sup q. 60
a. 2. 5. 6.

6.

muni quidem per leges publicas, vel diuinas, vel humanas, contra quas nullas probationes admittere debet: in particulari autem negotio aliquo per instrumenta, & testes, & alia huiusmodi legitima documenta, quæ debet sequi in iudicando magis, quàm id quod ipse nouit tanquam priuata persona. Ex quo tamen ad hoc adiuuari potest, vt districtius discutiatur probationes inductas, vt possit earum defectum inuestigare. Quod si eas non possit de iure repellere, debet, sicut * dictum est, eas in iudicando sequi.

in isto a.

Ad primum ergo dicendum, quòd ideo præmittitur in illis verbis de quæstione iudicibus faciendæ, vt intelligatur quòd iudicare debent iudices veritatem, secundum ea quæ fuerunt sibi proposita.

Ad secundum dicendum, quòd Deo competit iudicare secundum propriam potestatem. Et ideo in iudicando informatur secundum veritatem, quam ipse cognoscit, non secundum hoc, quod ab alijs accipit. Et eadem ratio est de Christo, qui est verus Deus & homo. Alij autem iudices non iudicant secundum propriam potestatem: & ideo non est similis ratio.

Ad tertium dicendum, quòd Apostolus loquitur in casu, quando aliquid non solum est manifestum iudici, sed sibi & alijs, ita quòd reus nullo modo crimen inficiari potest, vt in notorijs, sed statim ex ipsa euidentia facti conuincitur. Si autem sit manifestum iudici & non alijs, vel alijs, & non iudici: tunc est necessaria iudicis discussio.

Ad quartum dicendum, quòd homo in his quæ ad propriam personam pertinent, debet informare conscientiam suam ex propria scientia. Sed in his quæ pertinent ad publicam potestatem, debet informare conscientiam suam secundum ea quæ in publico iudicio sciri possunt, &c.

Vtrum iudex possit aliquem condemnare, etiam si non sit aliquis accusator?

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quòd iudex possit aliquem iudicare, etiam si non sit aliquis accusator. Humana enim iustitia deriuatur à iustitia diuina. Sed Deus peccatores iudicat, etiam si nullus sit accusator. Ergo videtur quòd homo possit in iudicio aliquem condemnare, etiam si non adsit accusator.

379
opus. 19.
c. 5. fin.

¶ 2 Præterea, Accusator requiritur in iudicio ad hoc, quòd deferat crimen ad iudicem. Sed quandoque potest crimen ad iudicem deuenire alio modo, quam per accusationem: sicut per denuntiationem, vel per infamiam, vel etiam si ipse iudex videat. Ergo iudex potest aliquem condèrnare absque accusatore.

¶ 3 Præterea, Facta Sanctorum in scripturis narrantur, quasi quædam exemplaria humanæ vitæ. Sed Daniel simul fuit accusator & iudex contra iniquos senes, vt patet Dan. 13. Ergo non est contra iustitiam si aliquis aliquem condèrnnet tamquam iudex, & ipsemet sit accusator.

SED contra est, quod 1. ad Cor. 5. * Ambros. exponens sententiam Apostoli de fornicatore, dicit, quòd iudicis non est sine accusatore damnare: quia Dominus ludam, cum fuisset fur, quia non est accusatus, minimè abiecit.

1. ad Co.
5. habe-
tur 23. q.
4. cap. si
quis pote-
statem.
c. 4. par.
an. med.
to. 5.
q. 58. a. 2.

RESPONDEO dicendum, quòd iudex est interpres iustitiæ. Vnde sicut * Philosophus dicit in quinto Ethicorum, homines ad iudicem confugiunt, sicut ad quamdam iustitiam animatam. Iustitia autem sicut supra f dictum est, non est ad seipsum, sed ad alterum. Et ideo oportet quod iudex inter aliquos duos diiudicet. Quod quidè sit, cū vnus est actor, & alius est reus. Et ideo in criminibus non potest aliquè iudicio condemnare iudex, nisi habeat accusatorem, secundum illud Act. 25. Non est consuetudo Romanis dam-

damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur, præsentem habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina, quæ ei obijciuntur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Deus in suo iudicio vtitur conscientia peccantis quasi accusatore, secundum illud Roman. 2. Inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium. Vel etiam euidencia facti, quantum ad ipsum: secundum illud Genes. 4. Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra.

Ad secundum dicendum, quòd publica infamia, habet locum accusatoris. Vnde super illud Gen. 4. Vox sanguinis fratris tui, &c. dicit gloss. Euidencia perpetrati sceleris, accusatore non eget. In denuntiatione verò, sicut supra dictum * est, non intenditur punitio peccantis, sed emendatio. Et ideò nihil agitur contra eum, cuius peccatum denuntiat, sed pro eo: & ideò non est ibi necessarius accusator. Pœna autem inferitur propter rebellionem ad ecclesiã: quæ, quia est manifesta, tenet locum accusatoris. Ex eo autem, quod ipse iudex videt, non potest procedere ad sententiam ferendam, nisi secundum ordinem publici iudicij, quod tenet locum accusatoris.

Ad tertium dicendum, quòd Deus in suo iudicio procedit ex propria notitia veritatis: non autem homo, vt supra dictum * est. Et ideò homo non potest simul esse accusator, & testis, & iudex, sicut Deus. Daniel autem accusator fuit simul & iudex, quasi diuini iudicij executor, cuius instinctu mouebatur, vt dictum est *.

ARTIC. IV.

Vtrum iudex licitè possit pœnam relaxare?

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd iudex licitè possit pœnam relaxare. Dicitur enim Iac. 2. Iudicium sine misericordia ei, qui non facit misericordiã. Sed nullus punitur propter hoc, quòd non facit illud quod licitè facere non potest. Ergo quili-

q. 33. a. 7

art. prac.

a. 1. ad 1

380

3. qu. 46.

a. 2. ad 3

et d. 43.

q. 2. a. 2.

ad 5. et

4. d. 46.

q. 3. ar. 2.

et 4. a. 1.

q. 3. a. 1.

quilibet iudex potest licitè misericordiam facere,
relaxando pœnam.

¶ 2 Præterea, Iudicium humanum debet imitari
iudicium diuinum. Sed Deus pœnitentibus relaxat
pœnam: quia non vult mortem peccatoris, vt dici-
tur Ezech. 18. Ergo etiam homo iudex potest pœni-
tenti licitè laxare pœnam.

¶ 3 Præterea, Vnicuique licet facere quod alicui
prodest, & nulli nocet. Sed absoluere reum à pœna
prodest ei, & nulli nocet. Ergo iudex licitè potest
reum à pœna absoluere.

SED contra est, quod dicitur Deuter. 13. Ne eo
qui persuadet seruire dijs alienis, non parcat ei ocu-
lus tuus, vt miserearis & occultes eum, sed statim in-
terficies eum. Et de homicida dicitur Deuteron. 19.
Moriatur, nec misereberis eius.

RESPONDEO dicendum, quodd sicut ex * dictis *a. 2. et 3.*
patet, duo sunt, quantum ad propositum pertinet, cir-
ca iudicem consideranda: quorum vnum est, quod
ipse habet iudicare inter accusatorem & reum: aliud
autem est, quod ipse non fert iudicij sententiam,
quasi ex propria, sed quasi ex publica potestate. Du-
plici ergo ratione impeditur iudex, ne reum à pœ-
na absoluere possit. Primo quidem ex parte accusa-
toris, ad cuius ius quandoque pertinet, vt reus pu-
niatur: puta propter aliquam iniuriam in ipsum cõ-
missam, cuius relaxatio non est in arbitrio alicuius
iudicis, quia quilibet iudex tenetur ius suum redde-
re vnicuique. Alio modo impeditur ex parte, reipu-
blicæ, cuius potestate fungitur, ad cuius bonum per-
tinet, quod malefactores puniantur. Sed tamen quã-
tum ad hoc, differt inter inferiores iudices & supre-
mum iudicem, scilicet principem, cui est plenariè
potestas publica commissa. Iudex enim inferior non
habet potestatem absoluendi reum à pœna contra
leges à superiore sibi impositas. Vnde super illud
Ioannis 19. Non haberes aduersum me potestatem
vllam, dicit Augustinus*, Talem Deus dederat Pilato
pote-

potestatem, vt esset sub Cæsaris potestate, ne ei omnino liberum esset accusatum absoluerè. Sed princeps qui habet plenariam potestatem in republica, si ille qui passus est iniuriam, velit eam remittere, poterit reum licitè absoluerè, si hoc publicæ utilitati viderit non esse nocuum.

Ad primum ergo dicendum, quòd misericordia iudicis habet locum in his, quæ arbitrio iudicis relinquantur, in quibus boni viri est, vt sit diminutus pœnarum: sicut Philosophus dicit in quinto * Ethic. In his autem quæ sunt determinata secundum legem diuinam vel humanam, non est suum misericordiam facere.

Ad secundum dicendum, quòd Deus habet supremam potestatem iudicandi, & ad ipsum pertinet quicquid contra aliquem peccatur. Et ideo liberum ei est pœnam remittere, præcipuè cum peccato ex hoc pœna maximè debeatur, quod est contra ipsum. Non tamen remittit pœnam, nisi secundum quod decet suam bonitatem, quæ est omnium legum radix.

Ad tertium dicendum, quòd iudex si inordinate pœnam remitteret, nocuum inferret & communitati, cui expedit vt maleficia puniantur, ad hoc quòd peccata vitentur. Vnde Deuter. 13. post pœnam seductoris subditur, Vt omnis Israel audiens timeat, & nequaquam vltra faciat quippiam huius rei simile. Nocet etiam personæ cui est illata iniuria, quæ recompensationem accipit per quamdam restitutionem honoris in pœna iniuriantis.

QVÆST. LXVIII.

De pertinentibus ad iniustam accusationem, in quatuor articulos diuisa.

Postea considerandum est de his quæ pertinent ad iniustam accusationem.

¶ Et circa hoc queruntur quatuor.

¶ Primo, verum homo accusare teneatur?

¶ Secundo, verum accusatio sit facienda in scriptis?

¶ Ter-

e. 10. circa
fin. to-
mo 5.